

**საერთაშორისო სავალუტო ფონდისა და
მსოფლიო ბანკის “ვარდისფერი” შეცდომები
(ნაწილი II)**

გაზეთი “რეზონანსი” – 17 ივლისი, № 192, 2008

ლადო პაპავა

(დასაწყისი წინა ნომერში)

საკუთრების უფლების სისტემატიური დარღვევა

ყველაზე დიდი შეცდომა რაც დაუშვა “ვარდების რეკოლუციის” გზით მოსულმა ხელისუფლებამ ეს კერძო საკუთრების უფლების ხელყოფაა. მესაკუთრეებს ძალოვანი უწყებების ზეწოლით აიძულებდნენ ვითომდა “ნებაყოფლობით” დაეთმოთ საკუთრება სახელმწიფოს სასარგებლოდ. ეს პროცესი დეპრივატიზაციის საბურველქვეშ იქნა გატარებული, რომლის მიზნადაც პრივატიზაციაში 2004 წლამდე დაშვებულ შეცდომათა ვითომდა გამოსწორება იქნა გაცხადებული. სინამდვილეში საკუთრების უფლების ხელყოფა გამოყენებულ იქნა ხელისუფლებასთან დაახლოებულ ე.წ. ელიტარულ ბიზნესმენტათვის ქონების გადანაწილების მიზნით. ამ სიტუაციას ისიც ამძიმებდა, რომ ყოველგვარი სამართლებრივი საფუძველის გარეშე დაინგრა არაერთი შენობა-ნაგებობა; თითოეული ასეთი შემთხვევა საკუთრების უფლების დარღვევის თვალსაჩინო პრეცედენტი იყო.

ეს თემა უწინარეს ყოვლისა მსოფლიო ბანკის სფეროს განეკუთვნება, თუმცა საქართველოში არც არავის გაუგია, რომ მას თუნდაც რაიმე შეშფოთება (რომ არაფერი ვთქვათ აღშფოთებაზე, რასაც ბუნებრივია ყველა ელოდა) გამოეხატოს ამ ფაქტებთან დაკავშირებით.

სამართლიანობა მოითხოვს იმის აღნიშვნას, რომ საერთაშორისო საგალუტო ფონდის თბილისში მყოფმა მუდმივმა წარმომადგენელმა საკუთრების უფლების ხელყოფის ფაქტებთან დაკავშირებით გამოხატა თავისი უარყოფითი დამოკიდებულება, მაგრამ ეს იმდენად მოკრძალებულად იქნა გაკეთებული, რომ ვეჭვობ ჩვენი საზოგადოების ფართო წრეებისათვის ეს ფაქტი საერთოდ იყოს ცნობილი...

სახელმწიფო ქონების არაბაზრული გასხვისება

2004 წლიდან დაწყებული მსხვილმასშტაბიანი პრივატიზაცია მიმდინარეობდა კანონმდებლობის სრული დარღვევით, რაც სულაც არ არის გასაკვირი, თუ კი გავისხენებთ, რომ სწორედ ამ გზით შემოვიდა საქართველოში რუსული, ყაზახური, თუ არაბული კაპიტალი. ხშირ შემთხვევაში პრივატიზაციისას გაუღერებულ თანხაზე რამოდენიმეჯერ ნაკლები ფიქსირდებოდა სახელმწიფოსა და ახალ კერძო მესაკუთრეს შორის გაფორმებულ კონტრაქტებში. ასე მაგალითად, საექვო წარმომავლობის ენერგო-პრომ ენერგეტიკულ ობიექტთა პრივატიზაციისას განაცხადა, რომ საკუთრების უფლებაში 325 მლნ. აშშ დოლარს გადაიხდიდა, თუმცა მოგვიანებით ხელშეკრულებაში მხოლოდ 72 მლნ. აშშ დოლარი დაფიქსირდა.

არც თუ იშვიათად, სპეციალურად ამა თუ იმ ობიექტის პრივატიზაციაში მონაწილეობის მისაღებად, პრივატიზაციის წინ იქმნება ფირმები საექვო დამფუძნებლებითა და საექვო კაპიტალით, და სწორედ ისინი გამოდიან შესაბამის ტენდერებში გამარჯვებულნი.

პრივატიზაციის თემა ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესია მსოფლიო ბანკისათვის, თუმცა, სამწუხაროდ, ის ტრადიციული დუმილით შეხვდა ამჯერად უკვე ქართული პრივატიზაციის სიმახინჯებს.

სახეზეა ისეთი შემთხვევებიც, როცა ჩვენი სახელმწიფო ქონების მესაკუთრე ხდება სხვა სახელმწიფო (მაგალითად, თბილგაზის გასხვისების შემდეგ მისი მესაკუთრე ყაზახური სახელმწიფო კომპანია გახდა), რაც პრივატიზაციად ვერანაირად ვერ ჩაითვლება, თუმცა მსოფლიო ბანკს პრივატიზაციად მონათლულ არც ამ პროცესზე ამოუღია ხმა.

ყველაზე დიდ გაოცებას კი ის იწვევს, რომ როცა პრივატიზებული გაერთიანებული ქართული ბანკის ნაციონალიზაცია განახორციელდა ერთ-

ერთმა რუსულმა სახელმწიფო ბანკმა, რაზეც მსოფლიო ბანკის პროტესტი, სამწუხაროდ და თანაც მერამდენედ, არც არვის გაუგია...

კონკურენციის შეზღუდვა

“ვარდების რევოლუციის” შემდეგ დაიწყო არაერთი სახელმწიფო ინსტიტუტების ნგრევა, რამაც ხელი შეუწყო ქართული სახელმწიფოს დასუსტებას. კერძოდ, 2004 წლის ბოლოს ვითომდა რეფორმების საბურველქვეშ გაუქმდა ანტიმონოპოლიური კანონმდებლობა და შესაბამისად სახელმწიფო ანტიმონოპოლიური სამსახური, რითაც ხელი შეეწყო ბაზარზე მონოპოლიების განვითარებას.

კონკურენციის ხელშეწყობა მსოფლიო ბანკის “საკურატორო” სფეროს მიეკუთვნება, თუმცა მას საქართველოში მერამდენედ “გამორჩა მხედველობიდან” ეხლა უკვე ანტიმონოპოლიური კანონმდებლობისა და შესაბამისად სახელმწიფო ანტიმონოპოლიური სამსახურის გაუქმება.

ყველაზე დიდი კურიოზი კი ის იყო, როცა 2007 წლის ოქტომბერში მთავრობის სხდომის ტელეტრანსლიაციიდან შევიტყვეთ, რომ საქართველოს პრეზიდენტმა ანტიმონოპოლიური რეგულირების ფუნქცია მარილის, შაქრის და სხვ. საქონლის ბაზრებზე შინაგან საქმეთა სამინისტროს დაავალა, რაც სრული ნონსენსია, რამეთუ ეს ფუნქცია არანაირ კავშირშია პოლიციისა, თუ სახელმწიფო უშიშროების სამსახურის საქმიანობასთან (სამართლიანობა მოითხოვს აღინიშნოს, რომ მსგავსი კურიოზი ადრეც, კერძოდ, 2006 წლის გაზაფხულზეც მოხდა, როცა თავდაცვის მინისტრს პრეზიდენტის მიერ ქართული ღვინისათვის საზღვარგარეთ ბაზრების მოძიება დაევალა). ფაქტია, რომ არც ეს გამხდარა მსოფლიო ბანკის მხრიდან რაიმე რეაგირების საფუძველი.

სტატისტიკური ინფორმაციით მანიპულირება

სტატისტიკის სახელმწიფო დეპარტამენტი 2004 წლამდე უშუალოდ ქვეყნის პრეზიდენტს ექვემდებარებოდა, ხოლო 2004 წელს კი ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს შემადგენლობაში იქნა შეყვანილი, რაც აშკარად ინტერესთა კონფლიქტია. შედეგად დღეს საქართველოში სტატისტიკას იგივე პოლიტიკური ფუნქცია აკისრია, რაც მას ჯერ კიდევ საბჭოთა კავშირში

ჰქონდა. კერძოდ, ეს კი იმაში გამოიხატება, რომ რეალური ფაქტების მიუხედავად სახელმწიფო სტატისტიკამ ქვეყნის ეკონომიკური მდგომარეობის ყოველწლიურად უპირობო გაუმჯობესება უნდა გამოაქვეყნოს.

სტატისტიკის დეპარტამენტის მთავრობის და, კერძოდ, ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს შემადგენლობაში ყოფნა ის ინსტიტუციონალური შეცდომაა, რაზეც ხმას, პირველ რიგში, მსოფლიო ბანკი უნდა იმაღლებდეს, თუმცა ფაქტია, რომ ის ამჯერადაც დუმის ამჯობინებს!

ამ საკითხში საერთაშორისო სავალუტო ფონდის პოზიცია მსოფლიო ბანკის პოზიციასთან შედარებით უკეთესად გამოიყურება (თუმცა არც ესაა დიდი ნუგეში). კერძოდ, 2006 წლის აგვისტოში სტატისტიკის დეპარტამენტს “შემთხვევით გაეპარა” და წლიური ინფლაცია ივლისის თვის მდგომარეობით 14,5 პროცენტის დონეზე დააფიქსირა. ამის გამო საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა და საქართველოს მთავრობამ საერთაშორისო სავალუტო ფონდის თბილისში მყოფი მუდმივი წარმომადგენლის მხრიდან მწვავე, თუმცა სამართლიანი, კრიტიკა დაიმსახურა. შედეგად მთავრობამ დეპარტამენტის თავმჯდომარე გადააყენა და მთავრობისადმი აშკარად მორჩილ მის შემცვლელს დაევალა ინფლაციის გამოქვეყნებული მაჩვენებლის თანდათანობითი შემცირება. მთავრობის განცხადების თანახმად 2006 წლის დეკემბრის მდგომარეობით წლიური ინფლაცია 8,8 პროცენტის დონეზე იქნა დაფიქსირებული, რითაც საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მოთხოვნა, რომ ინფლაციის წლიური მაჩვენებელი არ ყოფილიყო ორნიშნა, ფორმალურად დაკმაყოფილდა. მართალია, არც ჩვენი მოქალაქეების მხრიდან იყო იმის განცდა და არც ქართველი ექსპერტებიდან იმის შეფასება, რომ წლიური ინფლაციის დონე არ იყო ორნიშნა, მაგრამ საერთაშორისო სავალუტო ფონდმა ჩვენი მთავრობის მხრიდან ინფლაციის პრობლემის ამგვარი “გადაწყვეტა” (თუ კი ამას საერთოდ შეიძლება “გადაწყვეტა” ეწოდოს) არათუ გააპროტესტა, არამედ ეროვნული ბანკისა და მთავრობის საქმიანობა დადებითად შეაფასა კიდევ!

აქვე აუცლებელია იმის გახსენება, რომ გასული საუკუნის 90-იან წლებში საერთაშორისო სავალუტო ფონდი ტექნიკურ დახმარებას უწევდა საქართველოს სტატისტიკის დეპარტამენტს, ხოლო მსოფლიო ბანკი არამარტო ტექნიკური დახმარებით შემოიფარგლა, არამედ დაფინანსებაც გამოყო დეპარტამენტის ინსტიტუციონალური სრულყოფის სპეციალური პროგრამის ფარგლებში. ნეტა ამ ორგანიზაციების ხელმძღვანელებს თუ ახსოვთ ეს, და

თუ ახსოვთ რატომ არ მოკითხავენ მათსავე თანამშრომლებს, თუ რა გააკეთეს მაშინ და რაში დახარჯეს ფული?

ინფლაციის სტიმულირება

პოსტ-რევოლუციური მთავრობისათვის, სამწუხაროდ, დამახასიათებელი გახდა პოპულისტური ეკონომიკური პროგრამების გატარება, რაც პრაქტიკულად ინფლაციის ზრდას უწყობდა ხელს. ამ ტიპის პროგრამებში განსაკუთრებით გამოირჩევა დასაქმების გაზრდის კეთილშობილური მიზნების მქონე ღონისძიებები, რომელთა თანახმადაც, მეწარმეებს იმპერატიულ ტონალობაში ეთხოვათ სამი თვის განმავლობაში დაესაქმებინათ უმუშევრები, რომლებიც ამისათვის სახელმწიფო ბიუჯეტიდან დაფინანსდნენ 2006 წელს თვეში 150 ლარის, ხოლო 2007-2008 წლებში თვეში 200 ლარის ოდენობით. სახელმწიფო ბიუჯეტიდან დახარჯული ათეულობით მლნ. ლარის შედეგად ერთეულები მართლაც დასაქმდნენ, ხოლო უმრავლეს შემთხვევაში მოხდა ჩვეულებრივი გარიგება: მეწარმეები თანახმა იყვნენ ხელი მოეწერათ ნებისმიერ დოკუმენტზე თითქოს კონკრეტული პირი სამსახურში დადიოდა და რაღაცას აკეთებდა. უმუშევარიც კმაყოფილი დარჩა, რადგან მან ჯერ 450, მოგვიანებით 600 ლარი მიიღო არაფერში. უფრო მახინჯი სიტუაციებიც დაფიქსირდა – ზოგი მეწარმე ხელს მხოლოდ იმ შემთხვევაში უწერდა შესაბამის დოკუმენტზე, თუ უმუშევარი მას თანხის ნახევარს მისცემდა. საბოლოო ანგარიშით, სახელმწიფო ბიუჯეტიდან დასაქმების ზრდის ხელშეწყობისათვის გამოყოფილი ათეულობით მლნ. ლარის შინაარსობრივი დატვირთვა უმთავრესად უმუშევართათვის შემწეობის გაღებაში გამოიხატა. ეს თანხა ისე გავიდა ბაზარზე სამომხმარებლო პროდუქციის შესაძენად, რომ ადეკვატური ოდენობის პროდუქცია და მომსახურება არ შეუქმნია, რამაც ბუნებრივად ინფლაციის ზრდას შეუწყო ხელი. აქვე ისიც უნდა გავითვალისწინოთ, რომ ამ ე.წ. დასაქმების პროგრამასთან ერთად წინასაარჩევნოდ სტუდენტებისათვისაც გაკეთდა მსგავსი შინაარსის მქონე ქალაქის დასუფთავების პროგრამა, ხოლო 2007-2008 წლის ზამთარში დარიგდა სხვადასხვა სახეობის საქონლის შესაძენად გამოყოფილი ვაუჩერები, რის შედეგადაც ინფლაციის დონე კიდევ უფრო გაიზარდა.

მიუხედავად იმისა, რომ საერთაშორისო სავალუტო ფონდის ერთ-ერთი უმთავრესი ფუნქცია ინფლაციურ პროცესებზე კონტროლისა და

მთავრობასთან ამ სფეროში აქტიური თანამშრომლობის განხორციელებაა, სამწუხაროდ, ფაქტია, რომ ფონდმა საქართველოში ინფლაციის მასტიმულირებელ სამთავრობო პროგრამებზეც ჩვეული “წარმატებით” დახუჭა თვალი.

(გაგრძელება მომდევნო ნომერში)